

Understanding the semantic system of the participants in the Arbaeen walk on the borders of Chazabeh and Shalamcheh in Khuzestan province

karim rezadoost*

Sajjad Bahmani**

Abstract

This qualitative study was conducted with the aim of understanding the semantic system of the participants in the Arbaeen walk in Khuzestan province. The method used in this research is the GTM as one of the main methods of qualitative research. The data of this study were collected through in-depth interviews and purposive-theoretical sampling method with thirty stakeholders related to this event and to analyze the data from five methods of open coding and concept recognition, concept development in terms of dimensions and features. Data analysis was used for context, process input, and category integration. After coding, fifteen main categories of data emerged, each of which was completely analyzed with reference to the text of the interviews. The emerging paradigm consists of three dimensions of conditions, actions-interactions and consequences, which after coding, in the form of fifteen major categories of coding and in the stage of selective coding to extract the core category of "Arbaeen walk in suspension" Stratification and instrumental

Key Words: Arbaeen walking experience, Foundation Data Theory Method, Khuzestan Province.

---

* Associate Professor of the Department of Sociology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, rezadoost@scu.ac.ir.

** Assistant Professor, Department of Sociology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran (corresponding author), s.bahmani@scu.ac.ir.

واکاوی معانی ذهنی مشارکت‌کنندگان در پیاده‌روی اربعین در مرزهای چذابه و شلمچه استان خوزستان (براساس روش نظریه داده‌بنیاد)

کریم رضادوست*

سجاد بهمنی**

چکیده

این مطالعه کیفی، با هدف فهم نظام معنایی مشارکت‌کنندگان پیاده‌روی اربعین در استان خوزستان انجام شده است. روش مورد استفاده در این پژوهش، «نظریه داده‌بنیاد» به‌عنوان یکی از روش‌های اصلی پژوهش کیفی است. داده‌های این پژوهش از طریق مصاحبه عمیق و شیوه نمونه‌گیری هدفمند-نظری با سی نفر از ذینفعان مرتبط با این رویداد گردآوری و جهت تحلیل داده‌ها از پنج شیوه کدگذاری باز و تشخیص مفاهیم، توسعه مفاهیم در راستای ابعاد و ویژگی‌ها، تحلیل داده‌ها برای زمینه، وارد نمودن فرایند به تحلیل و یکپارچه‌سازی مقولات استفاده گردید. پس از کدگذاری، پانزده مقوله اصلی از داده‌ها پدیدار شد که هر یک از مقوله‌ها به‌صورت کامل با استناد به متن مصاحبه‌ها مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. پارادایم ظهوریافته شامل سه بُعد شرایط، کنش-تعامل‌ها و پیامدهاست که پس از کدگذاری، در قالب پانزده مقوله عمده کدگذاری و در مرحله کدگذاری گزینشی به استخراج مقوله هسته «پیاده‌روی اربعین در بستر تعلیق قشربندی و عقلانیت ابزاری» منجر شد که مقوله مرکزی این پژوهش به‌شمار می‌آید. واژگان کلیدی: پیاده‌روی اربعین، روش نظریه داده‌بنیاد، پیاده‌روی اربعین در بستر تعلیق قشربندی و عقلانیت ابزاری.

مقدمه و طرح مسئله

در حوزه مطالعات جامعه‌شناسی دین نیز کارهای بسیاری صورت گرفته است؛ برای نمونه، باید به جامعه‌شناسی دین اثر ملکم همیلتون^۱ (۲۰۰۲)، جامعه‌شناسی دین اثر میشل دیلون^۲ (۲۰۰۳)، یا جامعه‌شناسی دین اثر برایان ترنر^۳ (۲۰۱۰)، اشاره کرد، اما در این حوزه کمتر به بُعد احساسی مذهب توجه شده است؛ از جمله معدود کارهایی که با توجه به بُعد احساسی مذهب انجام شده، کتاب جان کوریگان^۴ (۲۰۰۴)، با عنوان مذهب و احساس است (کیانپور، ۱۳۹۱). اربعین حسینی، به‌عنوان بخش مهم و ناگسستنی از فرهنگ شیعیان بوده و نزد ایرانیان جایگاه خاص و خلل‌ناپذیری دارد. این جنبش مذهبی بخشی از مناسک مذهبی شیعیان است که در آن انسان‌ها فارغ از سود و زیان مادی به کنشگری بپردازند و افزون‌بر نمایش احساسات خود یک خیزش جهانی برای پاسخ به ندای فطری، خداجویی و حق‌طلبی بر پایه بلندترین حد شور و عواطف و در اوج قله عقلانیت انسانی را به نمایش می‌گذارند. در اربعین حسینی از یک‌سو با کنشگران مواجه هستیم که رفتار و عمل آنها مهم است و از سوی دیگر با یک ساختاری دارای مقطع زمانی خاص، مکان مشخص، حال‌وهوای ویژه، ارزش‌ها، نمادها و باورهای خاص که همگی بیرونی و عینی هستند. توقع‌ها از این کنش در ساختار دو‌گونه اتفاق است: نخست، انسجام و همبستگی به‌عنوان یکی از مصادیق فرصت‌ها؛ دوم، توجه به چالش‌ها و تضادها و کشمکش‌ها. در مسیر پیش‌رو برای انجام این پژوهش، از یک‌سو تلفیق کنشگرایی، عامل‌گرایی و ساختارگرایی و از سوی دیگر به‌لحاظ این فرایند تضادگرایی نیز مشاهده می‌شوند. هدف از این پژوهش این است که پیاده‌روی اربعین چه فرصت‌هایی را از نظر نماد، اعتقادات، بُعد مناسکی و بُعد کنشی و احساسی به دنبال دارد و همچنین در این مسیر چه چالش‌هایی پیش‌روست و در ادامه، دربارهٔ زمینه‌سازی برای ایجاد سیاست‌های لازم در تقویت فرصت‌های ایجادشده از سوی بُعد مردمی پیاده‌روی اربعین و کاهش چالش‌ها و تهدیدهای پیش‌روی این ساختار بحث می‌کند.

مطالعه حاضر با مدنظر قرار دادن ذینفعان مرتبط با پیاده‌روی اربعین و تمرکز بر تجربه زیارت به‌عنوان واقعیتی که از سوی همه ذینفعان ایجاد می‌شود به دنبال این بوده که با استفاده از رویکرد تفسیری و روش‌شناسی کیفی پژوهش (روش نظریه داده‌بنیاد) ضمن واکاوی این تجربه نشان دهد این افراد چه درک و تفسیری از اربعین دارند و فرایند طی‌شده در شکل‌گیری این تجربه چگونه بوده

1. Hamilton
2. Dillon
3. Turner
4. Corrigan

و اکنون تفسیرشان از نحوه گذران زندگی پیرامون چه مفاهیمی شکل گرفته است. پژوهش حاضر با در پیش گرفتن رویکرد تفسیرگرایانه و با هدف فهم فرایند شکل‌گیری تجربه اربعین در استان خوزستان و در دو منطقه مرزی چذابه و شلمچه و احصای پارادایم آن متشکل از شرایط شکل‌دهنده به این تجربه، کنش-تعامل‌های مرتبط با این تجربه و پیامدهای رخ داده به انجام رسید. علت انتخاب این منطقه مرزی، دسترس‌پذیر بودن آنها در استان خوزستان و همچنین نقش کلیدی این دو مرز در انتقال زائران بوده است؛ بنابراین در همین راستا پرسش‌های اصلی پژوهش به شرح زیر بیان شده است:

۱. زمینه‌های اصلی شکل‌گیری این همایش جهانی کدام‌اند؟
۲. شرایط مؤثر بر ایجاد انگیزه برای افراد جهت مشارکت در این همایش چه مواردی هستند؟
۳. مهم‌ترین کنش تعامل‌های کنشگران در ارتباط با حضور در پیاده‌روی اربعین چه بوده است؟
۴. پیامدهای این شرایط و عمل-تعامل‌ها چه مواردی هستند؟

ملاحظات نظری

روش‌های کمی و کیفی تمایزهای فلسفی و پارادایمی بسیاری با یکدیگر دارند و به همین دلیل، تفاوت جهت‌گیری‌ها در پژوهش‌های کیفی به‌جای استفاده از چارچوب نظری از چارچوب مفهومی جهت استخراج پرسش یا پرسش‌های پژوهش استفاده می‌شود. چارچوب مفهومی، شامل مجموعه مفاهیم مرتبطی است که بر مفاهیم عمده مورد مطالعه تمرکز دارد و آنها را در قالب یک نظام منسجم و مرتبط معنایی به همدیگر پیوند می‌دهد (پاتن،^۱ ۲۰۰۱)؛ بنابراین، تمایل نداشتن رویکرد کیفی به بهره‌گیری از نظریه و مفاهیم موجود در تحقیق، ریشه در عنصر پارادایمی تبیین دارد (ایمان، ۱۳۸۸، ص ۱۷۲).

با وجود این، باید این نکته را در نظر گرفت که مطالعه دیدگاه‌ها و نظریه‌های مرتبط با هر موضوعی می‌تواند روشنگر، آگاهی‌بخش و یاری‌رسان پژوهشگر در فهم روابط پیچیده در دنیای پیرامون باشد. آگاهی و بینش کافی متضمن طی صحیح مسیر پژوهش و از ضروریات پیگیری اهداف هر پژوهشی است.

پژوهش‌های مرتبط با اربعین اغلب بر موضوع زیارت متمرکز بوده‌اند. از دیرباز زیارتگاه‌ها نمادی از اشتیاق ژرف و نهانی انسان تلقی شده و در غرب و شرق تعداد بسیاری از آنها وجود دارد. در قرن‌های سیزدهم و چهاردهم سفرهای زیارتی به پدیدهای گسترده، امکان‌پذیر و

1. Patton

سازماندهی شده تبدیل شده بودند و از صنعت در حال رشد شبکه‌های مسافرخانه‌های خیریه و تولید انبوه دستنامه‌های مسافرت کمک می‌گرفتند (لانکوار، ۱۳۸۱، ص ۵۳).

اولسن و گولک در تحلیل تجدید حیات زیارت در هزاره جدید میلادی استدلال می‌کنند در جهانی که ارزش‌ها و هنجارها در آن در حال تغییر است، این توجه به زیارت نشان می‌دهد که افراد پرشماری می‌کوشند زندگی روزمره‌شان را پشت سر بگذارند و در جست‌وجوی واقعیت اصیل به جایی دیگر سفر کنند. آنها در این سفرها انگیزه‌های متفاوتی را مانند جست‌وجوی هویت یا حفظ هویت، ارضای احساس نوستالژیک، تجربه امر متعالی یا ماوراءطبیعی و اجرای آموزه‌های عقیده دینی خاص دنبال می‌کنند. معتقدان به ادیان به مکان‌هایی سفر می‌کنند که باور داشته باشند امکان ارتباط با الوهیت وجود دارد. در آنجا مؤمنان از طریق بازکاوی و ریشه‌یابی مجدد خود در نظام باورهایشان خود را بازسازی می‌کنند (اولسن و گولک، ۲۰۰۴، ص ۵۹۴).

کوهن (۲۰۰۳، ص ۳۳) در شرح شباهت و تمایز گردشگر و زائر می‌گوید که هر دو حرکت می‌کنند، اما تفاوت آنها این است که زائر از پیرامون به سمت مرکز فرهنگی می‌رود، درحالی‌که گردشگر مدرن از مرکز به سمت پیرامون حرکت می‌کند.

ویلاکا ترجیح می‌دهد زیارت معاصر را اصولاً بینش، احساس و زندگی بداند که جهان معنوی عنینت‌یافته و خودمختار را خلق می‌کند. نخست آنکه فردی و انتخابی شخصی است و حتی اگر به‌طور گروهی انجام شود، بر مبنای شرایط و انگیزه‌های آن لحظه، رفتاری خودمختار و جرح و تعدیل‌پذیر است، همچنین عملی نامتعارف و استثنایی بر روزمرگی زائر است (۲۰۱۰، ص ۵۴).

پژوهش‌های پیشین

پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم زینب انگوتی و میثم فرخی (۱۳۹۷) با عنوان «دلایل حضور و مشارکت زنان ایرانی در پیاده‌روی اربعین» انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد پیاده‌روی اربعین به‌عنوان بزرگ‌ترین گردهمایی شیعیان مورد توجه بوده و حضور و مشارکت زنان در این آیین از اهمیتی دوچندان برخوردار است؛ از این‌رو که زنان نقشی محوری در خانواده و در تربیت فرزندان داشته و بنابراین واکاوی دلایل آنها برای شرکت در این پیاده‌روی، ضروری می‌نماید. پرسش اصلی این پژوهش این بود که زنان ایرانی چگونه و با چه دلایلی در پیاده‌روی اربعین مشارکت می‌کنند؟ بدین منظور براساس مصاحبه‌های عمیق صورت‌گرفته از زنان شرکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین و با استفاده از روش کیفی تحلیل مضمون، مضامینی فراگیر حاصل شده که مبین دلایل حضور و مشارکت زنان ایرانی در پیاده‌روی اربعین بوده و شمایی کلی از این رویداد مذهبی را نشان می‌دهد.

پایان‌نامه کارشناسی ارشد احمد اکبری (۱۳۹۵) با عنوان «بررسی تطبیقی مراسم حج و مراسم اربعین در مؤسسه آموزش عالی علامه مجلسی» انجام شده است. از نظر پژوهشگر یکی از ابعاد مهم اسلام که وجه تمایز اسلام با دیگر ادیان ابراهیمی است، بعد اجتماعی دین است. اساساً بعد اجتماعی هم در برخی از دستورات و رفتارهای سیاسی و مدیریتی اسلام و اعمال عبادی و تشریحی آن متبلور می‌شود؛ از جمله اعمال مهم عبادی اسلام که در بعد اجتماعی ظهور دارد، مراسم عبادی حج و اربعین است. این دو مراسم به‌عنوان بخشی از ارکان مهم عبادی اسلام تأمین‌کننده ارتباطات درون اسلامی مسلمانان و شیعیان بوده و نمایشگر قدرت اجتماعی اسلام می‌باشند که خیل عظیمی از انسان‌های شیفته و عاشق را به خود جذب می‌کند و این جاذبه به حدی بزرگ و فراگیر است که تعطیلی هرکدام خلأ بزرگی را در بعد اجتماعی در جوامع مسلمانان ایجاد می‌کند. از جمله ثمرات چنین مراسمی اتحاد هرچه بیشتر مسلمانان، آگاهی هرچه بیشتر از احوال یکدیگر، صفای باطن، گسترش فضایی صمیمی و معنوی و همچنین دوری هرچه بیشتر دشمنان و ترس برای رویارویی کشورهای مسلمان می‌باشد که سد محکمی در برابر دشمنان اسلام، اعم از مستکبران عالم و تکفیری‌ها، شده است.

پژوهش شاکری نژاد و همکاران (۱۳۹۷) با عنوان «سیاست‌گذاری محتوایی پوشش تلویزیونی راهپیمایی اربعین برای سیمای جمهوری اسلامی ایران با نگاهی به متن زیارت اربعین در دانشگاه صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، دانشکده ارتباطات و رسانه» انجام شده است. وی بر این باور است که در عصر اطلاعات، رسانه‌ها نقش بی‌بدیلی ایفا می‌کنند و بی‌شک استفاده از ابزار به نام رسانه در جذب یا دفع مخاطبان به یک حادثه رسانه‌ای امری کاملاً مشهود است که درباره پدیده‌ای جهانی به نام راهپیمایی اربعین هم این موضوع صدق می‌کند، بدین صورت که رسانه با استفاده از شیوه‌های تبلیغ و فنون اقناع می‌تواند دل‌های بسیاری را به این مهم رهنمون کند، امروزه قدرت رسانه‌ها در حدی است که می‌توانند به جریان‌سازی مثبت و حتی منفی پردازند و اذهان و افکار بسیاری را متناسب با روایت خود جهت‌دهی کنند، اینجاست که اهمیت این موضوع بیش از پیش شده و کار رسانه‌ای پیرامون راهپیمایی اربعین یک ضرورت می‌شود و بی‌شک هر کار رسانه‌ای برای بیشترین اثرگذاری به یک سیاست‌گذاری محتوایی مطلوب جهت پوشش آن پدیده نیاز دارد و تلویزیون نیز به‌عنوان وسیله ارتباط جمعی و پرمخاطب به سیاست‌گذاری محتوایی جهت پوشش این راهپیمایی نیازمند است که در این پژوهش، متن زیارت اربعین را برای این سیاست‌گذاری محتوایی انتخاب کرده‌ایم که این سیاست‌ها می‌تواند ظرفیت‌های نهفته این مغناطیس پرجاذبه و معنادار را بیش از پیش آشکارتر سازد. وی ادامه می‌دهد: در این پژوهش به بررسی سیاست‌گذاری محتوایی برای پوشش تلویزیونی راهپیمایی اربعین با بهره‌گیری از متن

زیارت اربعین پرداخته که در مراحل این کار پژوهشی، ابتدا به تحلیل تماتیک زیارت اربعین (به‌عنوان شناسنامه راهپیمایی اربعین) پرداخت و بدین طریق به سیاست‌های لازم دست پیدا کرد و سپس از طریق مصاحبه با کارشناسان و خبرگان امر این حوزه با در پیش گرفتن تدابیر لازم جهت اینکه چگونه می‌توان این سیاست‌های محتوایی را در پوشش برنامه‌های سیمای جمهوری اسلامی به کاربرد، پرداخت.

پژوهشی از سوی یعقوبی و دیگران (۱۳۹۶) در دانشگاه گیلان با عنوان «پدیدارشناسی تجربه پیاده‌روی اربعین» انجام شده است. پژوهش حاضر، شرح یک پژوهش کیفی میدانی است که به تحلیل پدیدارشناختی یکی از مهم‌ترین تحولات مناسک دینی می‌پردازد؛ تجربه‌های زیسته زائران ایرانی در پیاده‌روی اربعین حسینی (سال ۱۳۹۶-کشور عراق)، امروزه به دال مرکزی پژوهش‌های حوزه جامعه‌شناسی دین بدل شده است. با توجه به التزام جامعه شیعی در نظریه‌پردازی مطالعات زیارت و غنای علمی در این عرصه، پژوهشگر تلاش کرده است تا پژوهشی را به منظور فهم انگیزه و وجوه تجربه‌های مشترک زائران پیاده ارائه نماید. این پژوهش با روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته به گردآوری داده‌ها پرداخته و با رویکرد پدیدارشناسی مبتنی بر نظریه ساخت اجتماعی واقعیت پیتز برگر و توماس لاکمن، با روش تحلیل اسپرس-کلازی به مقوله‌سازی تجربه‌های مشارکت‌کنندگان انجامید. این پژوهش با استفاده از شاخص اشباع نظری، تعداد بیست‌وهفت زائر ایرانی را که در پیاده‌روی اربعین شرکت داشتند، مورد بررسی تجربی قرار داد و تجربه‌های آنان را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. نتیجه تحلیل مصاحبه‌ها به ابعادی شامل بعد اعتقادی، بعد تجربی، بعد ارزشی، بعد انگیزشی و بعد تعاملی مقوله‌بندی شده و با بررسی این مقولات و درک وجوه مشترک تجربه‌های زائران، تیپ‌هایی از همین مقولات ساخته شده‌اند که از جمله آن: تیپ زائران حاجتمند، زائران گردشگر، زائران سنتی (پارسا)، زائران ایدئال، زائران مناسک‌گرا، زائران مصلحت‌گرا، زائران فضامحور است؛ بدین ترتیب، این پژوهش تلاشی است در راستای خوانش و تفسیر علمی پیاده‌روی اربعین که با فرایندهای تحلیلی و نظریه‌های مکمل به انجام رسیده است.

برابکر^۱ (۲۰۱۲) راه‌هایی را بررسی کرده که در آنها مذهب به تبیین امور مربوط به ناسیونالیسم، منشأ، قدرت یا شخصیت متمایز آن در موارد خاص کمک می‌کند.

گولد^۲ (۲۰۱۶) با بررسی ارتباط دین و هویت ملی میان مردم آلمان، اتریش و اسپانیا، نشان می‌دهد این تلقی منسوخ شده است که افراد دارای ویژگی‌های مذهبی که پیشتر ارزش‌های مبتنی بر پدرسالاری داشتند و محدود به درون گروه و متحد تلقی می‌شدند، در جامعه کلان ادغام شده‌اند.

1. Brubaker

2. Gould

روش‌شناسی

در پژوهش حاضر از روش «نظریه داده‌بنیاد»^۱ به‌عنوان یکی از روش‌های مهم در پژوهش کیفی استفاده شده است. نظریه داده‌بنیاد، طرح پژوهش کیفی است که پژوهشگر براساس آن اقدام به تولید یک تبیین عام (نظریه) از یک فرایند، کنش یا تعامل می‌کند که براساس دیدگاه شماری از مشارکت‌کنندگان شکل می‌گیرد (اشتراوس و کوربین، ۱۳۹۴). در این روش گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها، همزمان انجام می‌شود و گردآوری داده‌ها همراه با تحلیل تا جایی که به مرحله اشباع برسد، ادامه می‌یابد. تجزیه و تحلیل فرایندی است که با گردآوری نخستین قسمت داده‌ها شروع می‌شود و ترسیم بستر جزء اساسی آن به‌شمار می‌رود. در این فرایند، داده‌ها به کوچک‌ترین اجزای ممکن (مفاهیم) شکسته می‌شوند. داده‌های جدید همزمان با تمام داده‌ها از نظر تفاوت و شباهت مقایسه می‌شوند و مقوله‌سازی با مرور مکرر و ادغام کدهای مشابه انجام می‌گیرد (کوربین و اشتراوس، ۲۰۱۵، ص ۱۲۷).

مشارکت‌کنندگان: گردآوری داده‌ها در این پژوهش با اتکا به افرادی صورت گرفته که در زمینه موضوع مورد مطالعه یا جنبه‌هایی از آن اطلاعات و شناخت مناسب و نسبتاً کافی داشته باشند.

گردآوری: تکنیک اصلی مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها در پژوهش حاضر مصاحبه عمیق^۲ بوده است. با هریک از مشارکت‌کنندگان پژوهش مصاحبه‌ای در حدود یک ساعت به انجام رسید. نخست از طریق مصاحبه با پنج نفر از مشارکت‌کنندگان، خطوط کلی پرسش‌ها و مفاهیم اولیه شکل گرفتند، سپس در ادامه مجموعه سؤالات به‌صورت باز طراحی شده و پس از مصاحبه با چهل و هفت نفر به اشباع نظری رسید. متن حاصل از پیاده‌سازی این مصاحبه‌ها مواد اصلی پژوهش جهت استخراج مفاهیم، مقوله‌ها و پارادایم بوده است.

تحلیل داده‌ها: تحلیل داده‌ها با مدنظر قرار دادن ساختار اصلی تحلیل داده‌ها در رویکرد سیستماتیک نظریه زمینه‌ای بر مبنای سه شیوه کدگذاری باز، محوری و گزینشی^۳ (اشتراوس و کوربین، ۱۹۹۸؛ کوربین و اشتراوس، ۲۰۰۸؛ ۲۰۱۵) به انجام رسید. در توضیح این سه شیوه کدگذاری می‌توان گفت در مرحله کدگذاری باز، پژوهشگر بیشتر با مفاهیم سروکار دارد، کانون اصلی کدگذاری محوری مقولات هستند و در مرحله کدگذاری گزینشی ارتباط میان مقوله‌ها و به سخن دیگر قضایا هستند که بروز و ظهور پیدا می‌کنند. در این پژوهش نیز مصاحبه‌ها به‌صورت

1. Grounded Theory

2. In-Depth Interview

۳. اگرچه در نسخه ۲۰۱۵ مبانی پژوهش کیفی کوربین و اشتراوس (۲۰۱۵) مراحل بسط داده شده و به پنج مرحله رسیدند، اما کوربین تأکید می‌کند که این پنج مرحله باید در بستر سه مرحله کدگذاری پیشین درک شوند.

سطر به سطر تحلیل و در مرحله کدگذاری باز، کدها و مفاهیم اولیه استخراج و در مرحله کدگذاری محوری، کدهایی که به لحاظ مفهوم و ویژگی‌ها مرتبط بودند به محوریت یک مقوله اصلی سازماندهی گردیدند. به سخن دیگر، پس از فرایند خرد کردن مصاحبه‌ها به مفاهیم و مقوله‌های فرعی در کدگذاری باز، در مرحله کدگذاری محوری به مرتبط کردن و دسته‌بندی آنها حول محور مقوله‌های اصلی پرداخته شد. کدگذاری گزینشی نیز با استفاده از گزینش مفاهیم و موضوعاتی که در استخراج مقوله اصلی پژوهش مؤثر به نظر می‌رسیدند، دنبال شد. این مرحله از کدگذاری با هدف یکپارچه‌سازی و پالایش داده‌ها به منظور پدیداری مقوله اصلی، ارائه پارادایم و نظریه تحقق می‌یابد.

یافته‌های پژوهش

مفاهیم مربوط به مرحله کدگذاری باز و تشخیص مفاهیم در مراحل تحلیل داده‌ها در راستای مشخص شدن زمینه و فرایند در قالب پانزده مقوله عمده مقوله‌بندی و در مرحله کدگذاری گزینشی به استخراج مقوله هسته «پیاده‌روی اربعین در بستر تعلیق قشربندی و عقلانیت ابزاری» منجر شد که مقوله، هسته این پژوهش به‌شمار می‌آید.

جدول (۱): مقولات اصلی و نقش پارادایمی مقولات اصلی

نقش پارادایمی	مقولات اصلی
شرایط	نمایش پر قدرت مناسک دینی زیر سایه تردیدهای عرفی شدن
شرایط	کمک‌رسانی و همدلی مسئولین و مردم مناطق مختلف استان‌های مرزی
شرایط	نگاه متفاوت به چالش‌ها و تهدیدات امنیتی
شرایط	تنگنای دسترسی به خدمات و امکانات
شرایط	سانسور رسانه‌ای اربعین در جهان اسلام و غرب
کنش-تعامل	ملاحظات کار و زندگی
کنش-تعامل	تعلیق قشربندی اجتماعی
کنش-تعامل	تعلیق عقلانیت ابزاری
پیامد	اشاره به زیارت‌ها و ادعیه مرتبط با ارزش زیارت امام حسین (علیه السلام)
پیامد	تلقی مرگ به‌مثابه شهادت در این مسیر
پیامد	ادراک امر قدسی و غیبی
پیامد	باور به برآورده شدن حاجات معنوی
پیامد	افزایش ظرفیت‌های معنوی افراد و شکوفایی آنها
پیامد	افزایش وحدت ملی
پیامد	اربعین فرصت جامعه‌پذیری جوانان و نوجوانان در طول پیاده‌روی

در ادامه به هریک از این مقوله‌ها و سپس مقوله هسته پرداخته و توضیحاتی درباره رابطه این مقوله‌ها با مقوله هسته ارائه شده است.

یافته‌های پژوهش

مفاهیم مربوط به مرحله کدگذاری باز در مرحله کدگذاری محوری، در قالب پانزده مقوله عمده کدگذاری و در مرحله کدگذاری گزینشی به استخراج مقوله هسته «پیاده‌روی اربعین در بستر تعلیق قشربندی و عقلانیت ابزاری» منجر شد که مقوله مرکزی این پژوهش به‌شمار می‌آید.

جدول (۲): مقوله‌های فرعی، اصلی و هسته استخراج‌شده پژوهش به تفکیک اجزای مدل پارادایمی

مقوله هسته	مقوله اصلی	مقوله فرعی	اجزای پارادایم	
پیاده‌روی اربعین در بستر تعلیق قشربندی و عقلانیت ابزاری	نمایش پر قدرت مناسک دینی زیر سایه تردیدهای عرفی شدن		شرایط علی-زمینه‌ساز-مداخله‌گر	
	کمک‌رسانی و همدلی مسئولین و مردم مناطق مختلف استان‌های مرزی			
	نگاه متفاوت به چالش‌ها و تهدیدات امنیتی			
	تنگنای دسترسی به خدمات و امکانات	ضعف زیرساخت‌ها و جاده‌ها		
		بی‌نظمی در ارائه خدمات		
	سانسور رسانه‌ای اربعین در جهان اسلام و غرب	پخش مستمر برنامه علیه مناسک مذهبی		
		بی‌توجهی و سانسور تصاویر اربعین		
	ملاحظات کار و زندگی			
	تعلیق قشربندی اجتماعی			
	تعلیق عقلانیت ابزاری			
	اشاره به زیارت‌ها و ادعیه مرتبط با ارزش زیارت امام حسین (علیه السلام)		استراتژی‌های کنش-تعامل	

مقوله هسته	مقوله اصلی	مقوله فرعی	اجزای پارادایم
	تلقی مرگ به‌مثابه شهادت در این مسیر		
	ادراک امر قدسی و غیبی		
	باور به برآورده شدن حاجات معنوی		
	افزایش ظرفیت‌های معنوی افراد و شکوفایی آنها		پیامدها
	افزایش وحدت ملی		
	اربعین فرصت جامعه‌پذیری جوانان و نوجوانان در طول پیاده‌روی		

- شرایط علی-زمینه‌ساز

مجموعه‌ای از عوامل در قالب شرایط علی-زمینه‌ساز بر شکل‌گیری نظام معنایی مشارکت‌کنندگان در رابطه با پدیده پیاده‌روی اربعین اثر دارند و به سخن دیگر، مستندات عملکرد این افراد را شکل داده و جهت‌دهی می‌کنند که عبارت‌اند از:

- نمایش پرقدردن مناسک دینی زیر سایه تردیدهای عرفی شدن: یکی از مهم‌ترین شرایط یا عوامل علی اثرگذار بر تفسیر مشارکت‌کنندگان همایش جهانی پیاده‌روی اربعین، بحث عرفی شدن دین است. محمد، از کسبه بازار اهواز است - که البته کارشناس ارشد فقه و حقوق نیز می‌باشد - به هنگام بازگشت او از زیارت کربلا و در مرز جذابه فرصت گفتگو فراهم شد. او در این باره می‌گوید: «پیاده‌روی اربعین یک مناسک بی‌نظیری است، نمی‌توان مناسکی را با گستره اجتماعی، اعتقادی، سیاسی پیاده‌روی اربعین پیدا کرد. ضمن اینکه زنان و مردان هر دو جنس حضور فعال دارند شاهد حضور سنین مختلف هم هستیم، یعنی حضور کودکان، جوانان، سالمندان زن و مرد بسیار پررنگ است. از سوی دیگر در این پیاده‌روی افراد با ملیت‌های مختلف و از طبقه‌ها و اقشار مختلف حضور دارند و همه آمدند که باورها و عقایدشان را نشان دهند و مناسک‌شان را با حداکثر توان به‌جا بیاورند. از این منظر اربعین قدرت تأثیرگذاری بسیاری دارد که بیش از گذشته می‌توان از این اجتماع بهره‌برداری اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی-سیاسی کرد».

در سال‌ها و دهه‌های اخیر افراد بسیاری با انتشار مقالات و سخنرانی‌های گوناگون از عرفی شدن دین سخن گفته‌اند. در حوزه جامعه‌شناسی دین هم این عرفی شدن چنان متداول شد که یک متغیر جدی به حساب می‌آید، اما برپایی پرشور مراسمی همچون اربعین نشان می‌دهد دین همچنان حضوری قدرتمند در زندگی مردم دارد. یکی از اساتید دانشگاه در این باره می‌گوید: «می‌خواستند کربلا و زیارت قبور ائمه را از زندگی ما حذف کنند. تلاششان را کردند. نهایت تلاششان را. همواره یک شرایطی پیش آوردند که رفتن به آنجا به راحتی میسر نبوده است. آمریکایی‌ها و صدام این را برای ما رؤیا کردند در یک مقطعی. یکدفعه صدامی که دیوانه بود و تمام

موانع را برای شیعیان و حتی اهل سنت عراق فراهم کرده بود که به کربلا نروند، شرایطی را ایجاد کرد که ایرانی‌ها به زیارت بروند. در نتیجه من همان موقع که هنوز ازدواج نکرده بودم و جوان‌تر بودم، خانوادگی در کاروان ثبت‌نام می‌کردیم و می‌رفتیم. الآن اینهایی که تشکیل خانواده دادند، مثلاً پسر من با همسر و فرزندش که شش ماهه بوده به زیارت رفته، یک ساله بوده رفته، الآن این فرزند که یک سال و خرده‌ای سن دارد سفر دوم یا سومش به کربلا را داشت. حتی زمانی که در شکم مادرش هم بوده است، به کربلا رفته. دخترم که دختر خانم کلاس اولی‌ای دارد، فکر کنم شش یا هفت بار رفته، شاید بیشتر، هفت هشت بار! خب فرزند دومش که سه ساله است او هم همینطور. یعنی همینطور که پیاده‌روی می‌کنند تا آنجایی که می‌توانند قدم می‌زنند و پایشان تاول هم می‌زند، اما اینها لذت می‌برند از این سفر معنوی. اینها فعلاً شکل حداقلی قضیه است».

یکی از اساتید دانشگاه که تجربه پیاده‌روی را داشته است می‌گوید: «برخی نظریه‌پردازان معتقدند دین که مجموعه‌ای از عقاید و احکام است، بخش نخست آن عقلانی می‌شود، یعنی از حالت اعتقاد تعبدی درآمده و در قالب گزاره‌های عقلی ارائه می‌شود. بدین شکل از آن ذات اولیه‌اش دور می‌شود و اصلاً یک چیز دیگری می‌شود و بخش دوم آن که مربوط به شیوه زندگی مردم است، از طریق مجالس قانونگذاری و سیستم حزبی و پارلمانی، عقلایی شده و مصوبات عقلا در مجالس قانونگذاری تعیین‌کننده احکام رفتاری ماست، نه چیز دیگری و به تعبیر واضح‌تر، دین که میراث انبیاء و اولیاست به دو بخش تقسیم می‌شود: بخشی، به دست عقل و خرد آدمی داده می‌شود و بخش دیگر، به عقل جمعی سپرده می‌شود تا از طریق مجالس قانونگذاری، قوانینی را به جای احکام دین وضع نمایند و سرانجام از حقیقت و گوهر حتی صدف دین چیزی باقی نمی‌ماند، اما عاشورا و مناسک آن پاسخ و نقد عملی خوبی است برای اینان اگر بنگرند».

رضا، جوان دهه هفتادی است که از اصفهان به اهواز آمده و از مرز شلمچه رهسپار کربلا شده است. او از لذت تجربه مناسک جمعی عاشورا می‌گوید: «خیلی لذت بردم از اینکه همراه جوونای دیگه رفتن زیارت. میلیون‌ها آدم عاشق خدا جو راه افتادن توی این بیابونا. فکرش رو کنید که در جمع بودن چقدر لذت‌بخشه!».

- کمک‌رسانی و همدلی مسئولان و مردم مناطق مختلف استان و کشور: پیاده‌روی اربعین به دلیل حضور جمعیت قابل توجه، به امکانات و تجهیزات در حوزه‌های مختلف امدادی، خدماتی و... بسیاری نیازمند است. مناطق غربی استان خوزستان که هم‌مرز با عراق است و دو مرز عمده ایاب و ذهاب زوار در آن قرار دارد، هر سال با کمک مردم بومی و عشایر مرزنشین و مردم دیگر مناطق و مسئولان، سربلند از این رویداد بزرگ بیرون می‌آید. این رویداد در امتداد زنجیره‌ای از رویدادهای مهم در مناطق مختلف ایران است که در درون مرزهای عراق نیز ادامه می‌یابد. طیبه که از کارکنان

علوم پزشکی استان است مشاهدات خود را در این باره چنین بیان می‌کند: «ما از طرف شبکه بهداشت اومدیم و کیفیت آب رو چک می‌کنیم و همچنین کیفیت مواد غذایی رو. درسته که وظیفه سازمانی است اما در حین انجامش احساس می‌کنیم ثواب هم می‌بریم». او ادامه می‌دهد: «لذت می‌برم وقتی فکر کنم در جریان این راهپیمایی پرشور نقش مثبتی داشته باشم».

محمد نانواست و در یک نانوائی در مرز چذابه در تمام روزهایی که زائرین از این مسیر می‌گذرند مشغول است. او می‌گوید: «از دیدن خیل جمعیت ذوق کردم. هزاران نفر اومدن اینجا. خیلی افتخار است نوکری آقا. من این مه جمعیت عاشق کم دیدم که بخوان دینشون رو به‌جا بیارن».

کمک‌رسانی و همدلی مردم و مسئولان در تمام مسیر و به‌ویژه در مرزها در جریان است. محمد که از اساتید دانشگاه و از زائران مشرف‌شده به کربلاست در این باره می‌گوید: «شبییه همه حضورهای پرشور در اینجا نیز مردم و مسئولان کنار هم هستند و همه سعی دارند اجر معنوی خود را از این سفره پر خیر و برکت بگیرند».

- نگاه متفاوت به چالش‌ها و تهدیدات امنیتی: بر پایه اقتدار و تسلط امنیتی عوامل انتظامی و امنیتی در ایران و بسیج مردمی عراق در استان‌های مختلف شرقی و جنوبی عراق و مسیر تردد زائران ایرانی میلیون‌ها زائر از مرزهای مختلف از خسروی تا شلمچه در امنیت و آرامش از دیاله عبور می‌کنند و به تهدیدهای روانی تکفیری‌ها پوزخند می‌زنند. یکی از اساتید حاضر در راهپیمایی اربعین می‌گوید: «نیروهای امنیتی ایران و عراق تمام تلاششان را کرده‌اند و خوب کار کرده‌اند. اجازه نداده‌اند افرادی مثل وهابیون کوچک‌ترین حرکتی بکنند و آنها را در نطفه خفه می‌کنند. این کار ساده‌ای نبود. جا دارد تشکر کنم از تمام نیروهای امنیتی، اما مشکلاتی هم هست که باید رفع شود. نباید صدمه‌ای به زوار برسد. صدمه جانی یا معلولیت بر اثر تصادف. شما از شلمچه، چذابه، مهران و... همین که از مرز خارج شدید تا نجف راه طولانی‌ای هست. ما با اتوبوسی رفتیم. اتوبوس با سرعت خوبی می‌رفت، اما بعضی از سواری‌ها که در بست می‌روند گاهی با سرعت صدو هفتاد یا صدو هشتاد هم می‌روند. باید پلیس راه عراق با همکاری ایران این را کنترل کنند. این نکته بسیار مهمی است و شما یا استاد رضادوست این گفتار مرا یا به صورت شنیداری یا به صورت مکتوب باید به وزارت کشور برسانید و مصرانه بخواهند از مدیران ارشد عراق که با جان زوار بازی نکنند. سرعت ایمن را رعایت کنند. ما کنترلی نمی‌بینیم. مهم‌ترین کاری که باید کرد این است که نوار صدای مرا برای به وزیر کشور برسانید، این مهم است. خیلی‌ها در این مسیر معلول شده‌اند. چرا باید این طور باشد؟ به‌خاطر بی‌دراستی راننده...! چه دلیلی دارد آدم در یک مسیر معنوی برود و خانواده آدم داغدار شود، سالم برود سالم هم برگردد».

حالت عادی این است که انسان‌ها به‌خاطر انگیزه بقا و حفظ جان خویش بیشترین مراقبت را

از خود داشته باشند و در مسیرها و مکان‌هایی که برای آنها تهدید وجود داشته باشد قدم نگذارند، اما در مسیر کربلا همه چیز با معیاری دیگر ارزیابی می‌شود. یکی از اساتید دانشگاه که تجربه عبور از مرز و زیارت را داشته است می‌گوید: «از همون روزهای اول سال به فکر این بودم که امسال به زیارت برم. به زمان برگزاری بزرگ‌ترین کنگره و راهپیمایی ارادتمندان امام حسین (علیه السلام) و مکتب عاشورا و کربلا که نزدیک می‌شدیم دلم بیشتر هوایی می‌شد و بال می‌کشیدم برا زیارت. اربعین مورد استقبال بسیاری از پیروان ادیان دیگر هم هست. مردم ایران و عراق ارادت ویژه‌ای به اباعبدالله الحسین دارند و در این راهپیمایی چند میلیون نفری حضور پیدا می‌کنند. مردم عراق هم خیلی به امام حسین (علیه السلام) ارادت دارند و هرچه دارن رو برای زوار آقا سر راه میارن و در طبق اخلاص میدارن. دلیلی نداره از اونها بترسیم. ما می‌دونیم تروریست‌ها کی هستن و کدوم کشورها اینارو پرورش دادن. ما متوجه هستیم که برخی کشورهای دیگه می‌خوان بین ما اختلاف ایجاد کنن. به همین دلیل هیچ چیز نمی‌تونه بین ما جدایی بندازه و از نظر من مرگ در راه زیارت شهادت و افتخار بزرگه و انسان باید خیلی قابل باشه تا خدا چنین پاداشی بهش بده».

- تنگنای دسترسی به امکانات و خدمات: بیشتر مشارکت‌کنندگان به وضعیت زیرساخت‌های مسیر در ایران و به‌ویژه عراق انتقاد دارند. از نظر این افراد با توجه به حجم بسیار سفرها در بسیاری از مناطق مرزی و استان‌های غربی امکانات و خدمات کافی نیست. یکی از اساتید حاضر در راهپیمایی اربعین می‌گوید: «این جمعیت و این ازدحام به‌طور طبیعی از نظر فرایند سرویس‌دهی چالش برایش وجود دارد. مردم ممکنه گرسنه شوند. تشنه شوند. اینها مسائل بزرگی است. با وجود این ازدحام تمامی سرویس‌دهی‌ها عالی بوده است، اما مثلاً می‌خواهی از مرز خارج شوی، یکدفعه هندی‌ها و افغانی‌ها و ایرانی‌ها و چند هزار نفر می‌خواستند عبور کنند. اینها از لحاظ امنیتی باید کنترل شوند. همین برای نیم ساعت تا یک ساعتی برای عبور از این‌ور مرز تا آن‌ور مرز ما را معطل کرد سمت شلمچه عراق. کافی است انسان در چنین شرایطی یک بطری آب نیم‌لیتری همراهش باشد. جالب است زمانی که از این ازدحام خارج شدیم همین‌طور آب پخش می‌کردند. موکب‌هایی بودند. من خودم و به همراهانم توصیه کردم بطری آب از قبل به همراه داشته باشند و سعی کردیم به آن به‌عنوان ذخیره نگاه کنیم. اما تمام امکانات آنجا فراهم بود». وضعیت آسفالت و عرض جاده‌ها، استراحتگاه‌ها و دسترسی به آب آشامیدنی اگرچه پاسخگوی نیازهای مردم ساکن در این مناطق در حالت‌های عادی است، اما هنگامی که چند میلیون زائر به این جمعیت اضافه شوند، دیگر پاسخگو نیست و سبب سردرگمی و حتی اذیت شدن افراد می‌شود.

محمدحسن که از مشهد به مرز شلمچه آمده است می‌گوید: «زیرساخت راه‌ها در استان

خوزستان مناسب نیست. به نظرم از استانداردهای ایران ضعیف‌تره، چه برسه به اینکه بخواد این همه زوار رو پوشش بده. وقتی رسیدیم اهواز اتوبوس نبود که بریم مرز. به هر ترتیبی خودمون رو رسوندیم به مرز. اونجا هم توی هوای گرم خیلی پیاده‌روی کردیم. البته اینو بگم که نسبت به سال‌های قبل خیلی بهتر شده شرایط ولی همچنان جا و کار زیادی مونده تا شرایط روبه‌راه بشه».

رضا یکی دیگر از زائرین است که نظر خود را در این‌باره چنین بیان کرده است: «نسبت به سال‌های قبل به نظرم برای پارکینگ‌های خودروهای شخصی و اتوبوس‌های بین‌شهری، تأمین امکانات اضطراری و رفاهی، تکمیل پایانه‌های مرزی و رفع خلأهای مرزی، توسعه زیرساخت‌های ارتباطی حوزه فضای مجازی و افزایش پوشش مخابراتی، ارائه خدمات پولی و بانکی، ایمنی راه‌های مواصلاتی و حذف نقاط حادثه‌خیز، احداث بناهای ماندگار در پایانه‌های مرزی کارهای خوبی انجام شده و همه این شرایطشان بهتر شده، اما انتظارات مردم بیشتر هست و به حق هست».

- سانسور رسانه‌ای اربعین در جهان اسلام و غرب: گردهمایی جهانی اربعین را از هر زاویه که بنگریم، جلوه‌هایی از اخلاص و ایمان در آن می‌بینیم. از همین روی زوایا و ابعاد مختلفی از این موضوع برای رسانه‌ها اهمیت می‌یابد و می‌تواند ارزش خبری، مستند و... داشته باشد و مورد توجه و استقبال مخاطبان قرار گیرد. یکی از اساتید دانشگاه در این زمینه می‌گوید: «رسانه‌ها دو-سه دسته هستند. یک دسته از آنها خودی هستند و تمام تلاششان را می‌کنند به خوبی نمایش داده شود، مثل مدیای عراق، یا مثلاً صداوسیما خودمان. به نظرم صداوسیما خودمان تمام تلاششان را می‌کنند حتی المقدور پوشش دهی خوبی از این پیاده‌روی داشته باشند، اما عظمت قضیه خیلی بزرگ‌تر از آن است که اینها بتوانند تمام وجوه آن را نشان دهند. شما در این مسیر چند قدم که بروی گریه می‌کنی، من چه کنم که اشکم جاری شود؟ این جاری شدن اشک ساده نیست. این چشمه‌های معنویت آدم است که جاری می‌شود و این آدم را متحول می‌کند. انسان در این مسیر چیزهایی می‌بیند که با هیچ زبانی قابل بیان نیست. بچه‌ای را می‌بینی که سه چهار ساله است، یا کسی که پا ندارد. روی دست‌هاش حرکت می‌کند. طرف فلج است اما در هیچ مسیری این‌طور نمی‌رود که الان می‌رود... (گریه...) طرف تمام زندگی‌اش همین است که روز اربعین با اخلاص می‌آید. از سر تا پای آنها اخلاص را می‌بینی. معلوم است که گرفتار یک معنویت و عشق است که دارد می‌سوزد و دارد به این معنویت پاسخ می‌گوید. سال‌های قبل داعش تهدید کرده بود که زوار کربلا را نابود می‌کنیم. جالب است که زوار ریختند در این مسیر... پیرزن، پیرمرد، بچه، کوچک، بزرگ، همه. شما اگر احتمال بدهید یک بمب فلان منطقه می‌اندازند نزدیک نمی‌شوید. داعش رسماً تهدید کرده بود و دو سه گلوله توپ هم انداخت، اما خوشبختانه اطراف کربلا افتاد. من

خودم در مسیر بودم و صدای انفجار را شنیدم و الحمدلله هیچ اتفاقی هم نیفتاد، ولی دمش را گذاشت روی کولش جمع کرد و رفت. همین اربعین پدرشان را سوزاند، داغونشان کرد». او ادامه می‌دهد: «در راهپیمایی اربعین حسینی (علیه السلام) سالانه میلیون‌ها نفر از مردم ایران حضور یافته و از سوی برادران ایمانی خود در عراق مورد پذیرایی قرار می‌گیرند، این پذیرایی مردم عراق تا به آن حدی است که در تاریخ سابقه نداشته و نظیری برای آن نمی‌توان یافت. یک وجه این موضوع این است که برادری و اتحاد دو ملت مورد توجه قرار گیرد و دنیا ببیند چگونه دو ملت که در نتیجه سیاست‌های بعضی آن همه خسارت را دیدند، حالا دل‌هایشان برای هدف مشترک به هم نزدیک شده». او ادامه می‌دهد: «باید درباره مردم عراق هم بگوییم و کار بزرگ آنها. مردم عراق برادران ایمانی و دینی خود را به خانه‌های خود دعوت کرده و از میلیون‌ها زائر حسینی پذیرایی و عمق ارادت خود را به مقدسات دینی و شهیدان مظلوم کربلا نشان می‌دهند این کار کم‌نظیر است. اصلاً شگفت‌انگیز است! با وجود حرکت مثال‌زدنی و کم‌نظیر و بهتر است بگوییم بی‌نظیر این حماسه رسانه‌های بین‌المللی که از هر سوژه‌ای برای ایجاد اختلاف و یا اختلاف‌نمایی میان ملل مسلمان سوءاستفاده می‌کنند این راهپیمایی و تجمع بیست میلیونی را سانسور کرده و درباره آن هیچ خبر و گزارشی مخابره نکرده‌اند. این سانسور تنها به تجمع سال جاری منحصر نبوده در سال‌های گذشته نیز رسانه‌های بین‌المللی که کوچک‌ترین و کم‌ارزش‌ترین خبرها مانند جشن ولنتاین، جشنواره پرتاب تخم‌مرغ، مسابقات گاو‌بازی و ده‌ها همایش و جشنواره و تجمع مضحک دیگر را چندین بار از تلویزیون‌های خود پخش می‌کردند، در برابر تجمع عظیم چندین میلیونی اربعین سیاست سانسور و سکوت خبری را پیش گرفته بودند که این سیاست همچنان ادامه دارد».

زهره که از دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران است نیز در این باره می‌گوید: «اربعین یک نمایش بزرگ است. مسلمانان از جاهای مختلف می‌آیند و کنار هم قرار می‌گیرند. نمایش پیاده‌روی اربعین و قرار گرفتن مسلمانان و شیعیان از کشورهای مختلف جهان در کنار یکدیگر و اظهار صمیمیت و محبت‌های وصف‌نشده در این مسیر، فضا را عطرآگین کرده، البته یک نیروی باصلابت مسلمان را به کفار و مشرکان نشان می‌دهد که برای آنها یک خط قرمزهایی را نشان می‌دهد که در امور مسلمانان مداخله نکنند. بی‌جهت نیست که رسانه‌های بزرگ جهانی در پوشش بزرگ‌ترین مراسم و اجتماعی محبان اهل بیت (علیهم السلام) در جهان، کمترین اقبالی به آن نشان نمی‌دهند و به سادگی از کنار آن می‌گذرند درحالی‌که کوچک‌ترین نزاع یا درگیری لفظی میان مقامات کشورهای مسلمان را به صدر اخبار خود قرار می‌دهند و تحولات مربوط به گروه‌های تکفیری تروریستی تیترو روزانه آنهاست». از نظر مشارکت‌کنندگان گزینش و پخش خبرها و

برنامه‌های مختلف در رسانه‌های غربی بر دکترین سلطه آنها و در راستای منافع‌شان تنظیم شده و در همین راستا صلح و ثبات کشورهای مسلمان و به‌ویژه در غرب آسیا، هرگز مورد توجه رسانه‌های غربی نبوده و این سرزمین باید شوم، آشوب‌زده و نفرین‌شده معرفی شود و آن هم به‌دلیل حضور مسلمانان و شیعیان است.

– **ملاحظات کار و زندگی:** در میان افراد حاضر در پیاده‌روی کاسبی وجود دارد که در مغازه‌اش را قفل کرده و دانشجویی که درس را رها کرده‌اند. دانش‌آموزی که دنبال معلم‌هایش راه افتاد و راضیشان کرده که پس از بازگشتش از زیارت از او امتحان بگیرند. به سخن دیگر، همه نوع انسان که زندگی را به تعلیق درآورده‌اند اینجا قدم در مسیر متعالی و اهداف بزرگ‌تر نهاده‌اند. در یک حالت طبیعی افراد مدت‌ها برای مرخصی یا خروج موقت از شرایط کاری خود برنامه‌ریزی می‌کنند و با وجود این نیز همیشه دغدغه شرایط کار و درآمد خود را دارند، اما بسیاری از کسانی که در همایش بزرگ پیاده‌روی اربعین مشارکت داشته‌اند در برابر این پرسش که دغدغه شرایط کار خود را چگونه حل کرده‌اند، پاسخ دادند که بر خدا توکل کرده‌اند و حتی اگر مشکلی پیش بیاید در برابر این ارادت و شرف زیارت ناچیز است.

شریف که معلم تربیت‌بدنی است در این باره می‌گوید: «من از مدرسه اجازه گرفتم اومدم. اولش خیلی نگران بودم. چون زنگ ورزش بچه‌ها ممکنه چالشی ایجاد کنن. ذهنم مشغول بود. بالأخره کار آدمه و فکر آدم مشغول میشه. اینا هم نوجوونن. اما به برکت نیت انسان برای زیارت و بعد اینکه توکل کردم به خدا و رفتم هیچ مشکلی پیش نیومد».

رحمت که از کارکنان دانشگاه است می‌گوید سه سال متوالی است که یک هفته کار خود را رها می‌کند و در مراسم اربعین شرکت می‌کند. او تجربه خود را چنین بیان می‌کند: «این کار از نظر شعاری ارزشمند است که دانشگاهی یک هفته تعطیل کند تا افراد در پیاده‌روی اربعین شرکت کنند، یعنی اگر خود مسئولین تعطیل اعلام کنند خوب است».

– **تعلیق قشربندی اجتماعی:** قشربندی اجتماعی جایگاه و موقعیت افراد مختلف را در جامعه مشخص می‌سازد و بدیهی است بهره‌گیری افراد از مزایا متأثر از جایگاه آنان در این سلسله‌مراتب است. در پیاده‌روی اربعین افراد بدون توجه به این ساختار قشربندی در کنار یکدیگر و دوشادوش هم به سمت یک هدف متعالی قدم در مسیر می‌گذارند. استاد، دانشجو، مدیرعامل، کارگر، کارمند و دیگر اقشار جامعه در راه تبادل تجربه می‌کنند و همدیگر را از پیش رو و پشت سر مطلع می‌کنند. فاطمه که کارمند اداره جهاد کشاورزی خوزستان است تجربه خود را چنین بیان می‌کند: «در تمام مسیر آدم‌های سرشناس و مردم عادی را کنار هم و دوشادوش می‌دیدم. تنها جایی بود که در این

سال‌ها می‌دیدم فاصله مردم و مسئولان واقعا از میان برداشته شده است. هیچ فاصله مادی به چشم نمی‌آمد. همه روی پاهای خودشان راه می‌رفتند و خبری از ماشین‌های لاکچری نبود. همه نان گرم تازه رو سر صف می‌ایستادند و می‌گرفتند و خبری از غذاهای آنچنانی و دورریزهای فراوان این غذاهای آنچنانی نبود».

- تعلیق عقلانیت ابزاری: عقلانیت ابزاری به زبان ساده تناسب میان هدف و وسایل مادی را نمایندگی می‌کند و بدین ترتیب درک درستی از موقعیت را برای کنشگر محقق می‌سازد. در پیاده‌روی اربعین و در طول مسیر افراد بسیاری بی‌هیچ چشم‌داشت مادی قدم در مسیر زیارت گذاشته‌اند و افراد بسیاری به ارائه خدمات به شکل داوطلبانه به دیگر افراد مشغول‌اند. خدمت‌رسانی به زائران گاه با تهیه و طبخ غذا انجام می‌شود و گاه با برپایی موکب و محل استراحت. هیچ‌کدام از این خدمات در ازای دریافت پول و یا هر پاداش مادی انجام نمی‌شود و فلسفه انجام آن را صرفاً با جهان‌بینی دینی می‌توان درک کرد. ابو محمد که همراه پسرش در مرز چذابه و در غرفه کوی پردیس اهواز در حال خدمت به زائران است می‌گوید: «هشت روز است که اینجا مشغول به تهیه غذا و پذیرایی با چای از مسافران است و حتی یک لحظه خسته نشده است». او که تمام این مدت سرپا ایستاده و رنگ و رویش آفتاب‌سوخته شده است، ادامه می‌دهد: «اینجا جای حساب و کتاب نیست، چون آگه این‌طور نگاه کنیم هممون بدهکاریم به خدا و امامان. تا ابد بدهکاریم. اینجا یه ذره از این بندگی رو میشه نشون داد و یه کم میشه ابرازش کرد». او ادامه می‌دهد: «اینجا رضای خدا از همه چیز ارزشمندتره و دیگه نمیشه مثل مغازه میوه‌تره‌بار من توی پردیس به دنیا نگاه کرد. اینجا سود و زیان‌ها مادی نیستن چون معامله با خدا برای عاقبت بخیره».

- استراتژی‌ها یا عمل-تعامل‌ها

مهم‌ترین استراتژی‌ها یا عمل-تعامل مشارکت‌کنندگان در رابطه با پدیده پیاده‌روی اربعین به چهار دسته عمل-تعامل تقسیم می‌شود که عناصر تشکیل‌دهنده نظام معنایی آنها در رابطه با این پدیده محسوب می‌شود.

- انس با زیارت‌ها و ادعیه مرتبط با ارزش زیارت امام حسین (علیه السلام): مشارکت‌کنندگان بر این باورند که پیاده‌روی اربعین و زیارت امام حسین (علیه السلام) یکی از پرفضیلت‌ترین اعمال دینی است. هر مسلمانی تلاش می‌کند تا این فضیلت را کسب کند. حسین از اساتید دانشگاه که خود پیاده به زیارت مرقد مطهر امام حسین (علیه السلام) رفته و بازگشته است و در این باره می‌گوید: «دعا خواندن توی مسیر و ذکر گفتن خیلی در این مسیر ارزش دارد. خیلی هم اثر تربیتی دارد و انسان را متأثر می‌کند».

توی این فضا که بیاییم، از خواندن دعا و ذکر غافل نشویم. یکی از بهترین اعمالی که در مسیر پیاده‌روی اربعین به آن تأکید می‌شود، گفتن ذکر است. خواندن ادعیه، گفتن ذکر و خواندن زیارت‌هایی که در مفاتیح‌الجنان آمده از جمله اعمالی است که زائران در مسیر پیاده‌روی به آن می‌پردازند. زیارت عاشورا، ذکر استغفار، فرستادن صلوات و گفتن «لا حول و لا قوة الا بالله» در روز عاشورا ذکر امام حسین (علیه السلام) بود که زائران حسینی نیز در مسیر پیاده‌روی اربعین می‌توانند بگویند».

یکی از مشارکت‌کنندگان دیگر نیز در این باره تجربه خود را چنین بیان می‌کند: «اینجا و در طول مسیر فرصت خودسازی بسیاری از طریق ذکر گفتن و دعا خواندن مهیاست. انسان از جهان مادی و قیل و قالش فاصله می‌گیرد و مشغول خودسازی میشه. می‌خواد خودش رو بسازه که توشه آخرتش بشه. حال و هوای مسیر و ارادتی که به مقام حضرت امام حسین (علیه السلام) در آدم شکل می‌گیره زمینه رو برای این تأثیرپذیری مهیا می‌کنه».

- تلقی مرگ به مثابه شهادت در این مسیر: مشارکت‌کنندگان بر این باورند یکی از مفاهیم ناب و مقدس در دین اسلام و مذهب شیعه، مفهوم «شهادت» است. یکی از مشارکت‌کنندگان در این باره می‌گوید: «شهادت طلبی بخش مهمی از میراث ماست، چیزی که باعث میشه ما ذلت نداشته باشیم باعث میشه ما اقتداری را تعریف کنیم که براساس سلاح نیست بلکه براساس ایمانه. جانفشانی حضرت علی (علیه السلام) در «لیلة المبیت»، سرآغاز و نقطه عطف فرهنگ شهادت طلبی در تاریخ اسلام و تشیع می‌باشد. ایثار و شهادت همواره در کنار جهاد (با نفس درونی و دشمنان بیرونی) معنا می‌گیرند». همان‌طور که مشارکت‌کننده پژوهش می‌گوید: «از جمله رموز پیروزی رزمندگان در صدر اسلام تا انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، ایثار تا سرحد فدا کردن جان در راه اعتلای آیین و اهداف و آرمان‌های متعالی بوده و هست. جامعه ایرانی که چهره‌ای ارزشمندار و قهرمان‌گرا را از خود برجای گذاشته است با تمسک به مذهب پرافتخار شیعه و بهره‌گیری از عوامل بنیانی و سامان‌دهنده هویت ایرانی، در پرتو شهادت، و تحقق شعار پیروزی خون بر شمشیر، انقلاب خود را به پیروزی رساند. در برهه‌ای دیگر، با مفهوم‌سازی فرهنگ شهادت طلبی، از تنگنای پر از خطر جنگ تحمیلی به سلامت و پیروزی بیرون آمد و دوره طلایی دفاع مقدس را برای همیشه بر تارک تاریخ این مرز و بوم به یادگار نهاد».

- ادراک امر قدسی و غیبی: این مقوله ناظر بر آن بعد از تجربه‌های مشارکت‌کنندگان است که در آن برای توضیح و تبیین بسیاری از کنش‌های مرتبط با حضور و مشارکت در زیارت اربعین از اشاره به عالم وحی و غیب سخن گفته می‌شود. یکی از مشارکت‌کنندگان با تأکید بر اینکه حال و

هوای اربعین در قالب کلمات نمی‌گنجد بیان کرد: «زیبایی‌های مسیر پیاده‌روی اربعینیان از ایران به کربلا را هیچ دوربین و قلمی نمی‌تواند نشان دقیق دهد، همه آنجا لقمه‌شان را سر راه می‌آورند و در دهان یک مسلمان می‌گذارند تا تو از عشق و ارادت به اهل بیت لبریز شوی. در این مسیر از هر غذا و نوشیدنی که فکرش را کنی برایت فراهم بوده و قدم به قدمش موکبی برپا شده برای استراحت زائران تا خستگی مسیر پیاده‌روی برای زیارت مضع حسین بن علی (علیه السلام) بر تنشان نماند. اربعین از راه رسید تا چشمان دنیا، متحیر بزرگ‌ترین اجتماع بشری تاریخ باشد، آنگاه که نوای لیبیک یا حسین (علیه السلام) از بین الحرمین شریف طنین انداز می‌شود. کربلا در روز اربعین غوغاست و اینجا همه قلب‌ها برای ثارالله می‌تپد، او که حرارت محبتش تا روز قیامت در دل عاشقانش زبانه می‌کشد».

یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان نیز در این باره می‌گوید: «اربعین بار دیگر از راه رسید تا ثابت شود خون فرزند رسول‌الله بعد بیش از هزار و چهارصد سال همچنان می‌جوشد و تاریخ‌ساز است و این معجزه بزرگ اربعین را باید قدر دانست. کربلا در روز اربعین بکپارچه غرق در عزاست و زائرانی که خسته از مسیر راه به این شهر رسیده‌اند فقط سراغ از حرم‌های مطهر را می‌گیرند تا دردودل کنند با قمر منیر بنی‌هاشم و اباعبدالله الحسین (علیه السلام) و تسلا دهند مصیبت و غم‌های زینب کبری (علیها السلام) را که پس از چهل روز دوری از عزیزترینش بر سر مزار بی‌سر برادر حاضر شده است. اربعین از راه رسید و پرچم عزت شیعه بار دیگر در جهان برافراشته شده و قطعاً روزی خواهد رسید که همین پیاده‌روی اربعین همه دنیا را مجذوب خود خواهد کرد. حرم مطهر امام حسین (علیه السلام) و قمر بنی‌هاشم (علیه السلام) در روز اربعین مملو از زائران است و دسته‌های عزاداری از شهرهای مختلف عراق و کشورهای مختلف از جمله، ایران، بحرین، لبنان، کویت، سوریه، پاکستان، هند، افغانستان و ترکیه به سمت حرم‌های مطهر حرکت و عزاداری می‌کنند، آنان هرکدام با سربندهایی مخصوص به خود که منقش به لیبیک یا حسین است و با لباس‌هایی یک‌دست عزاداری می‌کنند. بسیاری از مردم عراق که از شهرهای دور و نزدیک با پای پیاده راهی کربلا شده‌اند به توصیه مرجعیت شیعه برای رعایت حال دیگر زائران از همان ورودی‌های شهر زیارت اربعین می‌خوانند و بعد رهسپار دیار خود می‌شوند».

- باور به برآورده شدن حاجات معنوی: مشارکت‌کنندگان بر این باورند قرار گرفتن در مسیرهایی همچون پیاده‌روی اربعین رابطه انسان و خداوند را محکم می‌کند و برای انسان آبرو به همراه می‌آورد. از نظر یکی از مشارکت‌کنندگان: «خداوند دوست دارد بندگان خواسته‌ها و حاجات خود را بر او عرضه کنند و به واسطه‌های فیض متوسل گردند، تا جایی که به پیامبران نیز همین مطلب را توصیه نموده و روش همه آنها بر این بوده که هنگام درخواست حاجات از خدای تعالی به حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت آن بزرگوار (علیهم السلام) توسل بجویند. بشر همیشه طالب سعادت و

خوشبختی، عمر طولانی، روزی وسیع و زندگی بهتر است و از گرفتاری‌ها، کمبودها، بیماری‌ها و مشکلات رنج می‌برد. خدای تعالی برای اینکه انسان‌ها به اهداف مادی و معنوی خود نائل شوند روش‌هایی برای آنها در نظر می‌گیرد. بی‌شک نزول رحمت الهی، اعتنا و توجه خداوند به بندگان و استجاب دعا بستگی به زمان‌ها و مکان‌های خاص دارد. سیره عملی اهل بیت (علیهم‌السلام) و سفارش اکید آنها بر عبادت و دعا و نیایش کنار قبر مطهر حضرت سیدالشهداء (علیه‌السلام) بوده است، تا جایی که برای بهبودی و رفع کسالت خویش کسی را به کربلا می‌فرستادند تا آنجا بر ایشان دعا کند. زیارت آن گرامی را از اسباب توسعه رزق، طولانی شدن عمر، بهبودی از امراض و برطرف شدن گرفتاری‌ها معرفی کرده‌اند». او ادامه می‌دهد: «امام باقر و امام صادق (علیهم‌السلام) هر دو فرموده‌اند: «یکی از عطیه‌های خداوند به امام حسین (علیه‌السلام)، در قبال شهادت آن بزرگوار، این بود که قبر حضرت را محل استجاب دعا قرار داد». او ادامه می‌دهد: «در روایت‌های بسیاری آمده است که امام هادی (علیه‌السلام) بیمار شده بود و می‌فرمود: کسی را از جانب من و با خرج خودم به کربلا بفرستید تا آنجا برایم دعا کند. خدمت حضرت عرض شد: مقام و منزلت شما نزد خدای متعال کمتر از حرم امام حسین (علیه‌السلام) نیست. در جواب فرمود: ان لله بقاعاً یحب ان یدعی فیها، فیستجیب لمن دعاه، و الحائر منها. خدای متعال را مکان‌هایی است که دوست دارد در آنجا او را بخوانند و او اجابت کند و حائر (حرم امام حسین (علیه‌السلام)) از جمله آنهاست. نظیر همین قضیه برای امام صادق (علیه‌السلام) نیز اتفاق افتاده و حضرت نیز همین جواب را بیان فرموده‌اند».

پیامدها

شرایط شکل‌دهنده به نظام معنایی مشارکت‌کنندگان (ذینفعان پیاده‌روی اربعین) در رابطه با پدیده اربعین و استراتژی یا عمل-تعاملی که آنها در این شرایط پیش گرفته‌اند که در قالب نظام معنایی آنها درخور تعریف و تفسیر است، منجر به مجموعه‌ای از پیامدها به شرح زیر شده است:

- افزایش ظرفیت‌های معنوی افراد و شکوفایی آنها: یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های پیاده‌روی اربعین آن است که افراد پس از آنکه در این موسم شرکت کردند، از هر قشر و با هر سطح سواد که باشند احساس تغییر و دگرگونی در روحیه و اخلاق می‌کنند، بسیار هستند کسانی که می‌گویند پس از اربعین، گویی دنیا برایشان جز دوستی و مودت با همنوع معنایی ندارد و در نتیجه می‌کوشند این دستاورد از مکتب اباعبدالله الحسین (علیه‌السلام) را در طول ایام سال حفظ کنند. در واقع می‌توان گفت پیاده‌روی اربعین، عرصه‌ای است تا ارزش‌های کمرنگ‌شده یا فراموش‌شده احیا شوند و قطعاً ذیل حیات دوباره این ارزش‌های فرهنگی و معنوی است که تمدن اسلامی جان می‌گیرد. یکی از

مشارکت‌کنندگان بر این باور است که «پیاده‌روی اربعین را می‌توان به‌عنوان جلوه تمدن اسلامی دانست، به‌ویژه که مقام معظم رهبری در سخنان خود به این مهم اشاره داشتند و تأکید کردند اگر کشورهای اسلامی ظرفیت و توانایی‌های خود را با یکدیگر مجتمع کنند، آن تمدن عظیم اسلامی به جوامع عالم نشان داده می‌شود. یکی از بهترین زمینه‌های تمدن‌سازی امروز در جهان اسلام را می‌توان در پیاده‌روی اربعین دید، اگر بخواهیم نگاهی کوتاه و گذرا به واقعه تاریخی و سالیانه پیاده‌روی اربعین داشته باشیم، می‌توانیم عناصر مهم تمدنی را در آن مشاهده کنیم، به‌طور خلاصه عناصر تمدنی در فرهنگ اسلامی می‌تواند شامل قانونمداری، عقلانیت، همزیستی مسالمت‌آمیز، مهر و محبت و ایثار باشد که در این تمدن برجسته است و این عناصر در پیاده‌روی اربعین مشاهده می‌شود. اساساً در سایه این ویژگی‌هاست که انسان در فرهنگ اسلامی به کمالات می‌رسد، در تمدن اسلامی توسعه و پیشرفت بدون کمالات انسانی معنا نمی‌دهد برخلاف تمدن غرب که صرفاً تأکید بر ابزار و تکنیک‌های مادی است. تمدن اسلامی انسان را در بعد مادی و معنوی تعریف کرده است؛ بنابراین، با توجه به اینکه این تمدن تک‌بعدی نبوده و به کمالات انسانی توجه می‌کند و این مهم در شرایط مختلف همچون یک اصل رعایت می‌شود، شاهد هستیم که از ادیان مختلف در پیاده‌روی اربعین شرکت می‌کنند؛ زیرا حال و هوای این موسم حسینی در واقع مطابقت با انسانیت و فطرت دارد. مرکز قدسی این مراسم امام حسین (علیه السلام) است و از این جهت خیل عظیم مشتاقان و زائران اباعبدالله الحسین (علیه السلام) از نقاط مختلف دنیا در زمان و مکانی مشخص گرد هم می‌آیند تا لبیک به ندای «هل من ناصر ینصرنی» حضرت در این عصر و زمانه بدهند».

- افزایش وحدت مسلمانان: پیاده‌روی زائران اربعین تجلی وحدت و اجتماع بزرگ مسلمانان شیعه و سنی است. مشارکت‌کنندگان بر این باورند که شخصیت امام حسین (علیه السلام) یک شخصیت مذهبی، تاریخ‌ساز است که با حرکت مقدس خود اسلام را زنده و در مسیر حقیقی خود قرار داد. از نظر آنان پیاده‌روی اربعین نشانه استواری، استقامت ارادت و عشق دلدادگان به امام حسین (علیه السلام) است. یکی از اساتید دانشگاه که تجربه پیاده‌روی اربعین را دارد بیان کرد: «راهپیمایی اربعین حسینی یک نوع رژه معنوی و نمایش مذهبی مسلمانان تمام دنیاست. اربعین موجب وحدت، همدلی و همستگی و قدرت مسلمانان می‌شود، اجتماع اربعین پیامی بزرگی برای جامعه بشریت دارد و باید دشمنان نظام بدانند که اتحاد مردم ایران گسستی نیست و هیچ قدرتی توان نفوذ در صفوف محکم آن را ندارد. از صدر اسلام تاکنون، مخالفان قصد داشتند به روش‌های مختلف به دین اسلام، پیامبر ﷺ و اهل بیت (علیهم السلام) ضربه بزنند و این بار نیز استکبار جهانی برنامه‌هایی برای ایجاد آشوب، تفرقه میان مسلمانان و زیر سؤال بردن قداست اربعین طراحی کرده بودند که مسیر کربلا خلوت و حضور مردم را کمرنگ جلوه دهند، اما با شکست مواجه شدند».

در پیاده‌روی بزرگ اربعین زائران حسینی از کشورهای مختلف جهان با تفکرات و مذاهب مختلف حضور می‌یابند که بیانگر عشق و محبت جهانیان به حضرت اباعبدالله الحسین (علیه السلام) است. دشمنان اسلام از اجتماع بزرگ اربعین حسینی به شدت هراس دارند، اجتماع عظیم اربعین توطئه‌ها و نقشه‌های شوم دشمنان در راستای ایجاد اختلاف و تفرقه در میان مسلمانان را خنثی می‌کند.

- فرصت جامعه‌پذیری جوانان و نوجوانان در طول پیاده‌روی: شرکت در مراسم پیاده‌روی اربعین یک فرصت برای ظرفیت‌سازی معنوی درونی افراد است. یکی از مبلغان مذهبی مشارکت‌کننده می‌گوید: «زیارت اباعبدالله (علیه السلام) در زندگی زائران و آینده آنان تأثیرگذار است و فقط صرف زیارت و پرداختن به عبادت در چند روز مطرح نیست و این حرکت نقش سازنده‌ای در زندگی مردم دارد. هدف ما مبلغان از حضور در اربعین حسینی تبیین ابعاد معنوی زیارت ائمه هدی (علیهم السلام) و ارتقای سطح کیفی پیاده‌روی اربعین حسینی همراه با تشریح آموزه‌های دین مبین اسلام در حوزه‌های مختلف اعتقادی، اخلاقی و انقلابی است.

جدول (۳): مقوله‌های فرعی، اصلی و هسته استخراج‌شده پژوهش به تفکیک اجزای مدل پارادایمی

مقوله هسته	مقوله اصلی	مقوله فرعی	اجزای پارادایم	
پیاده‌روی اربعین در بستر تعلیق قشربندی و عقلانیت ابزاری	نمایش پر قدرت مناسک دینی زیر سایه تردیدهای عرفی شدن		شرایط علی-زمینه‌ساز-مداخله‌گر	
	کمک‌رسانی و همدلی مسئولان و مردم مناطق مختلف استان‌های مرزی			
	نگاه متفاوت به چالش‌ها و تهدیدات امنیتی			
	ضعف زیرساخت‌ها و جاده‌ها	تنگنای دسترسی به خدمات و امکانات		
		بی‌نظمی در ارائه خدمات		
	سانسور رسانه‌ای اربعین در جهان اسلام و غرب	پخش مستمر برنامه علیه مناسک مذهبی		
بی‌توجهی و سانسور تصاویر اربعین				
	ملاحظات کار و زندگی			

مقوله هسته	مقوله اصلی	مقوله فرعی	اجزای پارادایم	
	تعليق قشربندی اجتماعی			
	تعليق عقلانیت ابزاری			
	اشاره به زیارت‌ها و ادعیه مرتبط با ارزش زیارت امام حسین (علیه السلام)			
	تلقی مرگ به‌مثابه شهادت در این مسیر			
	ادراک امر قدسی و غیبی		استراتژی‌های کنش-تعامل	
	باور به برآورده شدن حاجات معنوی			
	افزایش ظرفیت‌های معنوی افراد و شکوفایی آنها			
	افزایش وحدت ملی			
				پیامدها
		اربعین فرصت جامعه‌پذیری جوانان و نوجوانان در طول پیاده‌روی		

بحث و نتیجه‌گیری

از نظر مشارکت‌کنندگان، پیاده‌روی اربعین به‌عنوان یک حرکت خودجوش پس از تغییرات سیاسی در عراق و مهیا شدن زمینه آن به‌عنوان یک مطالبه مذهبی در ایران طرح شد و حتی پیش از آمادگی دولت، تجمع هزاران نفر در مرزهای جنوبی و غربی جهت شرکت در این مراسم مؤید این موضوع است.

در این پیاده‌روی اقشار مختلف حضور داشتند و به باور مشارکت‌کنندگان نوعی نمایش پر قدرت مناسک دینی در آن برجسته است. همان‌طور که در ابتدای پژوهش تأکید شد که یکی از اهداف انجام این پژوهش، احصای زمینه‌های اصلی شکل‌گیری این همایش جهانی و شرایط مؤثر بر انگیزه‌های این رویداد است.

همان‌طور که یافته‌ها نشان می‌دهد می‌توان یکی از معانی ذهنی کلیدی مشارکت‌کنندگان را حضور در گردهمایی دینی دانست که به سبب این مشارکت، در راستای مناسک دینی خود گام بردارند. همچنین مشارکت‌کنندگان در ارتباط با زمینه و شرایط بر این باورند که در دو سوی مرز نوعی کمک‌رسانی همدلانه خاص را مشاهده کرده‌اند که تا پیش از آن ندیده بودند. پرسش مهم دیگری که این پژوهش سعی در پاسخگویی به آن را داشت این بود که مهم‌ترین کنش تعامل‌های کنشگران در ارتباط با حضور در پیاده‌روی اربعین چه بوده است؟ یافته‌ها در این باره نشان می‌دهد که مشارکت‌کنندگان یک سانسور رسانه‌ای بین‌المللی را در این باره طرح می‌کنند که از نظر آنان نمی‌تواند اتفاقی باشد. پرسش دیگری که این پژوهش به دنبال پاسخگویی به آن است به پیامدهای

این شرایط و عمل-تعامل‌ها مرتبط است. از نظر مشارکت‌کنندگان کنش-تعامل‌های مرتبط با پیاده‌روی اربعین باید به‌مثابه یک فرصت برای جامعه‌پذیری دینی دیده شود و همچنین فرصتی برای افزایش وحدت ملی است. اگر از منظر ساخت یک تئوری محدود به واقعیت نیز به این یافته‌ها نگاه کنیم، مشارکت‌کنندگان از تعلیق موقت قشربندی متداول در طول مسیر پیاده‌روی اربعین سخن می‌گویند.

منابع

۱. اکبری، احمد (۱۳۹۵)، بررسی تطبیقی مراسم حج و مراسم اربعین، پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی محسن علی مجیمی و مشاوره کریم کشکولی، مؤسسه آموزش عالی علامه مجلسی.
۲. اشتراوس، انسلم و جولیت کوربین (۱۳۹۴)، مبانی پژوهش کیفی، فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای، ترجمه ابراهیم افشار، تهران: نشرنی.
۳. انگوتی، زینب و میثم فرخی (۱۳۹۷)، دلایل حضور و مشارکت زنان ایرانی در پیاده‌روی اربعین، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده رفاہ.
۴. ایمان، محمدتقی (۱۳۸۸)، مبانی پارادایمی روش‌های پژوهش کمی و کیفی در علوم انسانی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۵. شاکری‌نژاد، محسن؛ داود گله‌دار و جواد طبخانی ممقانی (۱۳۹۷)، سیاست‌گذاری محتوایی پوشش تلویزیونی راهپیمایی اربعین برای سیمای جمهوری اسلامی ایران با نگاهی به متن زیارت اربعین، دانشگاه صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، دانشکده ارتباطات و رسانه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
۶. کیانپور، م. (۱۳۹۱)، «تجارب مدیریت احساسات در نظام مراقبت‌های پزشکی: مطالعه موردی شهر تورتو»، جامعه‌شناسی کاربردی، د ۲۳، ش ۴، ص ۲۵-۵۲.
۷. لانکوار، روبر (۱۳۸۱)، جامعه‌شناسی جهانگردی و مسافرت، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۸. یعقوبی، علی؛ حسن چاوشیان و مجتبی فرهادی محلی (۱۳۹۶)، پدیدارشناسی تجربه پیاده روی اربعین: (مورد مطالعه کاروان ایرانی زیارتی کربلا)، کنفرانس ملی توسعه اجتماعی.
9. Brubaker, R. (2012), "Nation and Nationalism", 18 (1): 1-29.
10. Corbin, J., and Strauss, A. (2015), *Basics of Qualitative Research*. Thousand Oaks, London: CA Sage.
11. Corbin, J. Strauss, A (2008), *Basics of Qualitative Research*. Thousand Oaks, London: CA Sage.
12. Cohen Erik, H. (2003), *Tourism and Religion: A Case Study-Visiting Students in Israeli Universities*, Journal of Travel Research, 42(1): 36-47.

13. Corrigan, J. (Ed). (2004), *Religion and Emotion: Approaches and Interpretations*. New York: Oxford University Press.
14. Dillon, M. (Ed). (2003), *Handbook of the Sociology of Religion*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Gould, R. (2016), *Religion and National Identity: Islam Phobia as a Valid Electoral Option?* Center for European Studies, 1–16.
16. Hamilton, M. B. (2002), *The Sociology of Religion: An Introduction to Theoretical and Comparative Perspectives*. London: Routledge.
17. sss nn, ... , nnd uu kkk, J. .. (2004), “oo ursshnrng hlæ oou:: ooo grpphy nnd aa rrrrs of ee nnnrg.. In Wordd nnn ds: ooo grpphllll l rrspecvvs on 100 Problems. Springer Netherlands.
18. Patton, M (2001), *Qualitative Research & Evaluation Methods*. London: Sage Publications.
19. Strauss, A Corbin, J.(1998), *Basics of Qualitative Research*. Thousand Oaks ,London: CA Sage.
20. Turner, B. S. (Ed). (2010), *The New Blackwell Companion to Social Theory*. Molden: John Wiley & Sons.
21. Vilaça, H. (2010), “Pgggmns nnd Pgggmngg::: mmmmmnngggg de Composaaaa aad Téééé. oo rdcc Journll of Rggggm nnd ooyyyyyoo . 21 B7–155.